

Nytt fra

ØSTMARKA

Medlemsblad for Østmarkas Venner 49. årgang Nr. 2/2015

*Nei til grusvei forbi Dølerud!
Blir du overvåket i Østmarka?
På sporet av en historisk vei*

Tilrettelegging: Ikke for enhver pris!

Av Johan Ellingsen

Det er Friluftslivets år, og det gjøres mye bra for å få flere til å bruke Østmarka. Lysten til å tilrettelegge for mer bruk av Marka er stor. Men pass på, her må vi ikke gjøre irreversible inngrep som vi vil angre på om noen år!

Iveren etter å tilrettelegge for bruk av Marka er i ferd med å bli så stor at vi nå står i fare for å ødelegge det mest essensielle med friluftslivet, nemlig selve naturopplevelsen. Vi må ikke glemme at det er den stille, tussende vandringsen med våkne sanser, for å trå riktig på stien, som er selve Opplevelsen. Samtidig som du rusler, følger du med på naturen rundt deg, observerer dyrespor og blomster, hører fuglelyder, og lar deg begeistre av små detaljer langs stien. Det er dette som gjør turen til en deilig avveksling som gir rom for andre tanker.

Men, nei. Nå skal det tilrettelegges! Inn med maskiner, hogg ned skogen, rett ut den kronglete gamle stien med de lumske glatte svabergene. Riv opp røttene og fjern de leie steinene som noen snublet i, og legg den fordomte bekken i rør. Inn med pukk og grus så vi kan løpe, sykle, trille og skøyte sikkert, med en diggende rytme på øret, susende uforstyrret av naturens lyder innover i Marka. Klimaendringene må vi jo ta hensyn til, så de tre-spors skiløypene kan legges på kunstsnø fra kanoner som er «nennsomt» plassert langs løypa.

Ærlig talt, er det slik vi ønsker å få det? Er det ikke allerede nok helårs turtraséer – som vei-

ene nå skal hete – i Marka? De ansvarlige myndighetene og enkelte interesseorganisasjoner er, etter Østmarkas Venners oppfatning, i ferd med å bli så tilretteleggingskåte at naturkvalitetene går i glemmeboka. Vi som elsker Østmarka, advarer mot denne utviklingen. Det er viktig å sørge for at folk kommer seg lett inn til Marka på turveier og sykkelstier, og det er viktig å legge til rette for god kollektivtransport og noen P-plasser, men la naturen i Østmarka være mest mulig i fred! Vi ønsker oss for all del både serveringssteder, telt- og bålplasser, fiskeplasser og badeplasser og en og annen gapahuk, samt utsiktspunkter og godt med merkede stier og løyper i Marka. Men poenget med dem er at de skal senke terskelen for en markatur – ikke minst for eldre, barn og nykommere – og det er fortsatt naturopplevelsen som skal stå i sentrum.

Friluftslivet er i endring, sies det. Javel, men hvor mye skal vi ødelegge for å tilfredsstille nye og krevende, ofte ressurssterke brukergrupper? Skal vi legge en helårs grusvei i det nylig vedtatte verneområdet inn til idyller som Dølerud, noe som garantert vil ødelegge denne oasen hvor turgåere stopper opp og nyter stillheten og fuglesangen?

Nei, ta isteden til vettet, dere som sakte men sikkert vil forflate Østmarka, og tenk på hvilke verdier vi vil overlate til våre etterkommere. Er det gruslagte brede traséer eller uberørt natur i nærheten av hovedstaden som vil bli verdsatt om 100 år?

Da Sverre M. Fjelstad og Østmarkas Venner inviterte på tur til Dølerud, kom det så mange at Fjelstad måtte bruke ropert for å bli hørt av alle. Foto: Bjarne Røsjo.

– Helligbrøde med vei forbi Dølerud

Av Bjarne Røsjo

– Det vil nesten være helligbrøde å anlegge en bred vei forbi her, sa Sverre M. Fjelstad til mer enn 130 Østmarka-venner som fulgte ham inn til husmannsplassen Dølerud lørdag 25. april. – Er dere ikke enige?

Sverre M. Fjelstad (født 1930) er naturfotografen, forfatteren og fjernsynspioneren som vekket en hel generasjons naturglede og interesse med blant annet NRK Fjernsynets Naturmagasinet på 1960- og 1970-tallet. Naturmagasinet ble senere avløst av Ut i Naturen – som fortsatt sendes. Turdeltakerne var åpenbart enige i at en slik vei vil være

helligbrøde, for Fjelstad fikk spontan applaus for sin meningsytring.

– Vi må ikke løpe fra mye i livet som vi kunne opplevd hvis vi hadde tatt det litt mer med ro. Vi verner oss slett ikke i hjel, som en rikspolitiker fikk seg til å si på tv. Jeg har levd en stund, så jeg kan forsikre dere om

Nytt fra Østmarka – Medlemsblad for Østmarkas Venner

Ansvarlig utgiver: Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo
Redaktør: Helga Gunnarsdóttir
e-post: hegunna@online.no
Redaksjonskomité: Bjarne Røsjo

Forsidebilde: Deler av de frammøtte da Sverre M. Fjelstad og Østmarkas Venner inviterte på tur til Dølerud.
Foto: Lasse Dybdahl.
Grafisk design, repro og trykking: 07 Media – 07.no
Opplag: 4 500
Frist for stoff til neste nr. er 1. juli 2015

Styret i Østmarkas Venner 2015–2016

Leder: Johan Ellingsen 90 92 15 68

Nestleder: Helga Gunnarsdóttir 95 99 23 49

Sigmund Hågvar 91 71 45 10
Bjarne Røsjo 90 84 59 97
Ingunn Lian Nylund 94 98 20 06
Varamedlemmer: Kjell Erik Sandberg 99 63 96 86

Silje Helen Hansen 93 25 88 32
Inger Tangen 41 25 66 47

Medlemsregister: Ingunn Lian Nylund 97 64 05 84 **Regnskap:** Kristin Ohnstad 93 40 66 71
E-post til styret og ansatte: fornavn@ostmarkasvenner.no

Den gamle utedoen er en severdighet.
Foto: Per Erik Fjeld.

at det er så mange forandringer som ikke er til det gode. Så hvis vi ikke passer på, og hvis vi ikke har Østmarkas Venner til å passe på, så blir det ingen ting igjen! sa Fjelstad – og fikk ny applaus.

Vise fram Dølerud

Østmarkas Venner og Fjelstad inviterte egentlig til tur for å vise fram den flotte og fredelige husmannsplassen Dølerud, som Den Norske Turistforening skal pusse opp og ta i bruk som selvbetjeningshytte. Både Fjelstad og Østmarkas Venner er glad for at stedet blir ivaretatt på den måten. Dølerud har nemlig fortjent en liten plass i norges-historien, fordi det var her inne Fjelstad lærte å sette pris på naturen og villmarka. Læremesteren var Fjelstads farmor, Karen, som hadde sterke familierøtter på Dølerud.

Sverre M. Fjelstads barndom på 1930-tallet ble sterkt preget av farmorens enkle levesett og store kunnskaper. Dølerud har derfor i

Her planlegger Oslo kommune en bred grusvei.
Foto: Per Erik Fjeld.

alle fall noe av æren for at Fjelstad påvirket en hel generasjon nordmenns forhold til naturen gjennom sine bøker og tv-programmer. Naturmagasinet gjorde både tiurer og elger fra området rundt Dølerud til noe i nærheten av rikskjendiser.

Grusvei? Nei takk!

Men når 130 Østmarka-venner er samlet på Dølerud, er det ikke til å unngå at det blir snakk om Oslo kommunes planer om å anlegge en fire meter bred grusvei forbi stedet. Veien skal gå fra Sølvdobla ved Grønmo via Dølerud og Askevann og helt fram til parkeplassen ved Sandbakken, og er ment å tilrettelegge for sykling om sommeren og både skiskøyting og vanlig langrenn om vinteren.

Både Østmarkas Venner, Naturvernforbundet i Oslo og Akershus og Nordstrand-speiderne – og nå Sverre M. Fjelstad – har protestert mot dette. De tre organisasjonene mener at Dølerud bør skjermes for gjen-

Idyll på Dølerud. Foto: Per Erik Fjeld.

nomfart og fortsatt få være en oase hvor tur-gåere stopper opp i stillhet, i tråd med Fjelstads ønske. Organisasjonene har foreslått andre traséer, men kommunen arbeider fortsatt med planene.

Idretten må ikke ta overhånd

– Jeg har alltid vært idrettsmann, men jeg synes ikke at idretten skal ta overhånd slik at den ødelegger for det man på godt norsk kaller «wildlife». Nå gikk vi på en koselig skogsti fra Sølvdobla og inn til Dølerud. Tenk om vi skulle gå på en fire meter bred grusvei isteden? Det er hyggelig å få et rungende svar fra dere, på at dette må vi motarbeide, sa Fjelstad.

Sverre M. Fjelstad påpekte blant annet at mange søker inn til Dølerud og Østmarka fordi naturen gir dem fred og ro i sjela.

Sverre M. Fjelstad. Foto: Per Erik Fjeld.

– Derfor bør vi ikke ha brede veier her inne i skogen. Jeg har et lite ønske når det gjelder Dølerud, og det er at det ikke blir et sånt sted man bare feier innom. Dette bør helst bli et sted for familier, som kanskje kan overnatte her, sa Fjelstad.

Oslos nye kommuneplan – hverken trygg, smart eller grønn!

Av Helga Gunnarsdóttir

I februar 2014 sendte Oslo kommune den nye kommuneplanen «Oslo mot 2030 – trygg, smart og grønn» på høring. Etter høringsrunden er planen justert, men det er fortsatt mye som er galt med den.

Østmarkas Venner og mange andre organisasjoner hadde store innvendinger både mot byrådets planer om en sammenhengende aktivitetssone i Marka, mot forslaget om å ta 405 dekar av Østmarka til boligbygging ved Lysopp-Fredheim (sørøst for Grønmo), og mot planene om å etablere en gruset helårstrasé via Dølerud i verneområdet Spinneren. Etter høringsrunden er planen justert, og byrådet har nå lagt den ut for behandling i bystyret rett over sommeren.

En gjennomgang av den reviderte planen viser at Lysopp-Fredheim fortsatt ligger inne som boligområde, men forslaget skal ut på ny høring for politisk behandling.

Grusveien må stanses!

Byrådet opprettholder dessverre sitt forslag om grusveien via Dølerud. Her arbeider kommunen for tiden med en reguleringsplan. I planen gis det en definisjon av hva de mener med en helårstrasé: Skogsvei bygget med bærelag av stein med grus toppdekke. Bredden blir 3–3,5 meter, med planerte og tilsådde veiskuldre. På befaringen høsten 2014 ble det endog snakket om 4,5 meter. Dette går Østmarkas Venner sterkt i mot, se egen sak om Dølerud.

Unødvendige anleggssoner

Når det gjelder den foreslåtte aktivitetssonen i Østmarka, så er den blitt noe «punkttert» og redusert i bredde. I den opprinnelige planen var det tegnet inn en sammenhengende bred sone fra Ellingsrud til Grønmo. Denne er nå delt opp i mindre områder, se kart på motsatt side. Disse er allikevel etter vårt syn for omfattende, og enkelte steder kan vi lure på om planleggeren har vært ute i skogen. For eksempel er hele Sørlimyra ved Nøkle vann pekt ut som en aktivitetssone!

Retningslinjene for aktivitetssonene er i liten grad endret. Tilhørende bestemmelser og retningslinjer åpner for tilrettelegging for utendørs rekreative aktiviteter, også slike som ikke tradisjonelt har vært oppfattet som «Marka-aktiviteter». Byrådets hensikt er å møte ulike aldersgruppers og brukergruppers behov og endrede aktivitetspreferanser. Med tiltak menes utendørsanlegg som for eksempel anlegg for ski/skileik, ballfelt, sykkeltraseer og klatreanlegg og bygninger på inntil 50 m². Det eneste som er fjernet fra retningslinjene er skateboardanlegg.

Østmarkas Venner mener at aktivitetssonene, som heller bør kalles anleggssoner, er

unødvendige. ØV mener at det å ta hundremeterskogene i bruk som tumleplass for små aktiviteter, på bekostning av friluftslivet for det store flertallet, er fullstendig feil og bryter med intensjonen i Markaloven.

Svekkelse av naturhensyn

Etter høringen er det foretatt en ytterligere svekkelse av hensynet til naturverdier sammenlignet med høringsutkastet. Mange av endringene i de juridisk bindende tekstene vedrørende natur og miljø er gjort svakere. Dette gjelder blant annet omtalen av registrerte naturområder av regional verdi og om trærnes verdi i byggesonen. Som eksempel kan nevnes at mens det før het at:

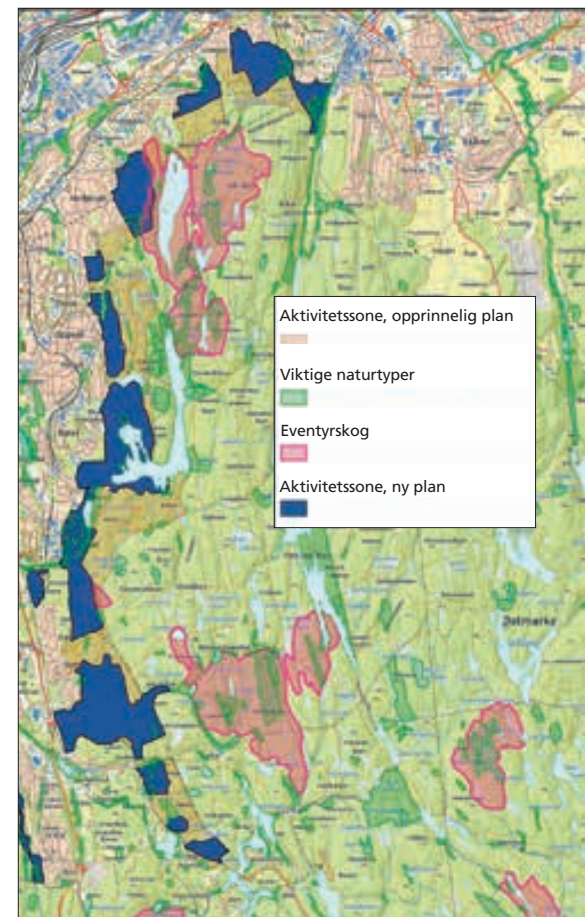
I områder hvor det er registrert naturverdier med regional verdi skal tiltak som hovedregel underordnes naturverdiene, heter det nå:

Ved tiltak i områder hvor det er registrert naturverdier med regional verdi skal det gjennomføres avbøtende tiltak for å forebygge skade på naturforekomsten av tiltaket.

Politikerne må påvirkes

– Styret i Østmarkas Venner har jobbet mye med alle de tre ovennevnte sakene, som etter vår mening står i direkte strid med tanken om at kommuneplanen skal være «smart, trygg og grønn». Det er ikke grønt å anlegge en grusvei forbi Dølerud. Det er ikke grønt å ta 405 dekar av Marka for å bygge boliger, og det er slett ikke grønt å etablere «aktivitetssoner» inne i Marka som i realiteten blir en slags anleggssoner som vil svekke markavernet, sier ØVs leder Johan Ellingsen.

– Disse tre forslagene er heller ikke smarte eller trygge for de politikerne som vil støtte

dem, for dette er dårlige saker å kjøre fram i et valgår. ØVs styre har levert høringsuttalelser med protester mot alle disse foreslåtte tiltakene, men foreløpig har vi ikke nådd tilstrekkelig fram. I disse sakene er det åpenbart nødvendig at også ØVs medlemmer engasjerer seg. Det kan dere gjøre for eksempel ved å skrive leserinnlegg eller ringe eller skrive til de Oslo-politikerne dere tror at dere kan påvirke, sier ØVs leder Johan Ellingsen.

Petter Hermanis nye sang «Inne i Østmarka et sted», er en personlig betraktning i moderne form. Bildet på det fine coveret er tatt fra Kjerringhøyda over en framtidig nasjonalpark. Sangen er å få kjøpt på markastuene rundt Østmarka og den koster kr 100,-

Bursdagspresang til Østmarkas Venner

Østmarkas Venner fyller 50 år i 2016, og vi har allerede funnet ut hva vi ønsker oss: I dag er vi i ca. 4000 Østmarka-venner. Hvis hvert nåværende medlem verver et kvart medlem hver, blir vi 5000 medlemmer i jubileumsåret!

Siden starten i 1966 har Østmarkas Venner kjempet for å beskytte Østmarka mot boligbygging, tekniske anlegg som kraftlinjer og avfallsdeponier, skytebaner, veier, uvetting skogsdrift, og mye annet. Erfaringene fra for eksempel lekkasjene i Romeriksporten viser at vi må være forberedt på alle tenkelige trusler mot dette naturområdet. Nå står vi overfor nye utfordringer. Det forventes en betydelig befolkningsvekst i Østmarka-kommunene i årene som kommer, og presset på markagrensa øker. Markaloven tillater dessuten fortsatt flatehogst og veibygging.

Verv nye medlemmer!

Jo flere medlemmer ØV har, jo større gjennomslagskraft får vi i arbeidet vårt. Vi synes derfor det er hyggelig hvis du bruker kupongen på side 35 eller våre nettsider og verver en venn eller en kollega.

Husk medlemskontingenten

Har du husket å betale medlemskontingenten for 2015? Fakturaen ble sendt deg med Nytt fra Østmarka nr. 1/2015.

Bruk KID-nummeret når du betaler giroen som følger
Nytt fra Østmarka.

Husk også å melde adresseforandringer, og å melde fra om adresser og navn som er feilskrevet. Endringer sendes til medlem@ostmarkasvenner.no eller til Østmarkas Venner, Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo.

Åpning av «ambassaden». Foto: Espen Bratlie.

Grønlihytta: Ambassaden åpnet med dragesafari

Tekst og foto: Helga Gunnarsdóttir

Over 200 markatravere i alle aldre deltok da Grønlihytta ble offisielt åpnet som friluftslivsambassade 19. april. Østmarkas Venners bidrag til åpningsfesten var en populær dragesafari for de minste.

Sola skinte fra en klar himmel, og allerede lenge før bebudet avmarsj fra Lindeberg strømmet folk i alle aldre opp til Grønlihytta for å overvære åpningen. Friluftslivsambassadør Steinar Saghaug valgte Grønlihytta, som ligger mellom Puttdalen og Lindeberg, som sin ambassade i Friluftslivets år. Det er et godt valg som Østmarkas Venner støttet opp om. Grønlihytta trenger mer

oppmerksomhet, og viktige friluftslivsområder for befolkningen i Groruddalen fortjener å bli mer brukt og verdsatt. Arrangementet var et samarbeid mellom Oslo og Omland Friluftsråd (OOF), Friluftsrådernes Landsforbund hvor ambassadøren er styreleder, og Østmarkas Venner i anledning Friluftslivets år.

Live og Cedric vekker interessen mens NRK tar opptak til Friluftsmagasinet.

Et verdig formål

Selve åpningen måtte utsettes litt, fordi en barnevogn måtte bæres den kronglete stien opp til hytta. Med den yngste deltakeren på plass var det en overveldet Saghaug som åpnet sin ambassade med tale og oppsetting av skilt på veggen. Han fortalte om hyttas historie, og at den er gjenreist etter brann på 90-tallet ved frivillig og offentlig innsats. Nå brukes den av skoler i området til å lære barn og unge om og i naturen. Et mer verdig formål finnes knapt. Han la også vekt på at i denne ambassaden og i Østmarka er alle hjertelig velkomne.

OOF skal ha mye av æren for at arrangementet ble så vellykket. Ingvild Kavli og Bent

Martinsen som til daglig har ansvaret for OOFs mange uteaktiviteter hadde tent bål, kokt kaffe, laget saft og litervis med deig til pinnebrød som var populært hos små og store.

Statens første dragesafari

ØVs bidrag var en dragesafari i samarbeid med naturveileder Live Danielsen i Statens Naturoppsyn og hennes medhjelper Cedric Stevens. Til stor applaus fra de voksne fortalte Live at dette nok var første gang Staten arrangerte en dragesafari.

At valget falt på Østmarka hadde sin forhistorie. Ved gjennomgang av gamle papirer i det som nå heter Miljødirektoratet ble det

nylig funnet feltnotater med kart fra en oppsynsmann som hadde sitt arbeid i Østmarka for over 100 år siden. I følge dette kartet ble det funnet sportegn etter en mulig drage rett i nærheten av Grønlihytta. Oppdraget til barna var å hjelpe Live og Cedric med å finne intet mindre enn selveste dragereiret ved å bruke øyne og ører – men som Live sa: oppdraget er på egen risiko...

For Live er dette et pedagogisk virkemiddel for å skape engasjement og nysgjerrighet for naturen. Og det virket. Underveis på turen fant de over 50 barna og voksne sportegn etter drager, men de ble også introdusert for sportegn etter mer vanlig skapninger som ekorn, rev, fugler, elg og rådyr. Og barna fulgte ivrig med og stilte mange kloke spørsmål til representantene for «Statens troll- og dragetilsyn».

To store, lysegrønne egg

Etter over en times leting etter dragereiret i skogen ble jakten mer og mer spennende og plutselig lå det der. Delvis dekket til av mose og kvister lå det to store lysegrønne egg på bakken. Men dragemor er som andre mødre, hun forsvaret redet sitt, og fra en knaus rett i nærheten kom det både skremmende lyder og flammer som sto til værs i skogen – så alle flyktet til et trygt sted i nærheten.

Avslutningsvis ble de mest ivrige med ambassadøren på en guidet tur til Puttdalen. Hele arrangementet ble behørig dekket av NRK Radios Friluftsmagasinet påfølgende lørdag.

Live viser sportegn fra ekte dyr.

Barna fant drageredet.

NYTT fra styret!

Skogsbilveier

Styret har registrert at for første gang på mange år, har det begynt å røre seg på skogsbilveifronten i Østmarka. Erfaringsmessig innebærer nye veier straks mer hogst, så vi er oppmerksomme på om det er nye, verneverdige områder som risikerer veibygging. Vi ble bedt om å uttale oss om ombygging av skogsbilveier og snuplasser på Losby, noe vi ikke har motsatt oss. Verre var det med en ny skogsbilvei helt sør i Østmarka på eiendommen Omberg. Der skulle det etter vår mening bygges en kostbar og etter vårt syn unødvendig skogsbilvei med en tilsynelatende lav samfunnsnytte. Veien ble godkjent av Enebakk kommune.

Terrensykkelritt

I januar hadde vi et møte med Bymiljøetaten i Oslo kommune om terrensyklingen i Østmarka der vi ba om at den samlede belastningen på naturgrunnlaget i Østmarka pga sykkelritt og trening, må vurderes. Dette håper vi kommunen tar hensyn til. Kommunens flerbruksplan pekte ut Skullerud som arena for terrensykling, men dette er utvidet til Haraløkka og området vest for Nøkle vann som er nærskogene for store befolkningsgrupper. Vi oppfordrer rittarrangørene til å holde seg mest mulig til traseer fra Skullerud som allerede er «ødelagt» for turgåere.

Forvaltningsplaner verneområder

Styret har sendt en meget grundig og gjennomarbeidet høringsuttalelse til Bymiljøetaten om forvaltnings- og skjøtelsesplaner for de nye verneområdene Spinneren og Hauktjern i Østmarka. Vi mener at Oslo kommune har lagt ned et betydelig arbeid i planene. Vi har en rekke større og mindre faglige og forvaltningsmessige innspill til alle fire planene. Vår største innvending er uklare forvaltningsroller og at det er uheldig at den samme myndigheten (seksjonen) ser ut til å søke om oppgradering av veier og behandle søknaden som forvaltningsmyndighet for verneområdet, samtidig som den også opptre som grunneier. Denne uklarheten går igjen på en rekke områder. Vi foreslår derfor at forvaltningsmyndigheten for verneområdene overføres til Miljødivisjonen i Bymiljøetaten. Vi har også satt opp en klar prioriteringsliste over hvilke områder som bør skjottes med kulturlandskap på Sara-bråten, Lutdalen og Dølerud som høyeste prioritet.

Markadagen

Vi deltok på stand på Skullerudstua da Fylkesmannen i Oslo og Akershus inviterte til Markadagen den 1. mars. Østmarka vartet dessverre opp med noe dårlig vær. Men det var en nyttig markering med god anledning til å få snakket med både turgåere og viktige talspersoner for Marka-saken.

Det nye styret samlet til styremøte på Skullerudstua: Fra venstre Silje Helen Hansen (ny), Johan Ellingsen, Ingunn Lian Nylund, Kjell Sandberg (ny), Helga Gunnarsdóttir, Christian Mathisen (ny), Oddvar Rolstad (observatør) og Bjarne Røsjø. Sigmund Hågvar og Inger Tangen var ikke tilstede da bildet ble tatt.

Nye medlemmer i ØV-styret

Styret i Østmarkas Venner har fått et nytt medlem og to nye varamedlemmer, etter enstemmige valg på årsmøtet 25. mars 2015.

Det nye ØV-styret hadde sitt første møte på Skullerudstua 23. april. ØV-styret består nå av Johan Ellingsen (leder), Helga Gunnarsdóttir (nestleder), Sigmund Hågvar, Silje Helen Hansen, Bjarne Røsjø, Ingunn Lian Nylund og Inger Tangen. Kjell Sandberg og Christian Mathisen er varamedlemmer.

Styremedlemmet Arne Kvalheim og varamedlemmene Arild Rambøl og Bente Lise Dagenborg, som var på valg, hadde bedt om å få fratre.

Også valgkomiteen fikk et nytt medlem, etter at Randi Hauger hadde bedt om å få fratre. Den nye valgkomiteen består nå av Wenche Fuglstad (leder) samt Patrick Gobel og Jan Olav Nybo.

– Jeg retter en stor takk til de tillitsvalgte som nå har fratrådt, og jeg er sikker på at de kommer til å fortsette som svorne venner av Østmarka og ØV. Samtidig er det veldig hyggelig å oppleve at det ikke er vanskelig å finne nye og innsatsvillige tillitsvalgte som er både engasjerte og kunnskapsrike, sier Johan Ellingsen.

En av Østmarkaulvene. Foto: Ivar Johannes Knai

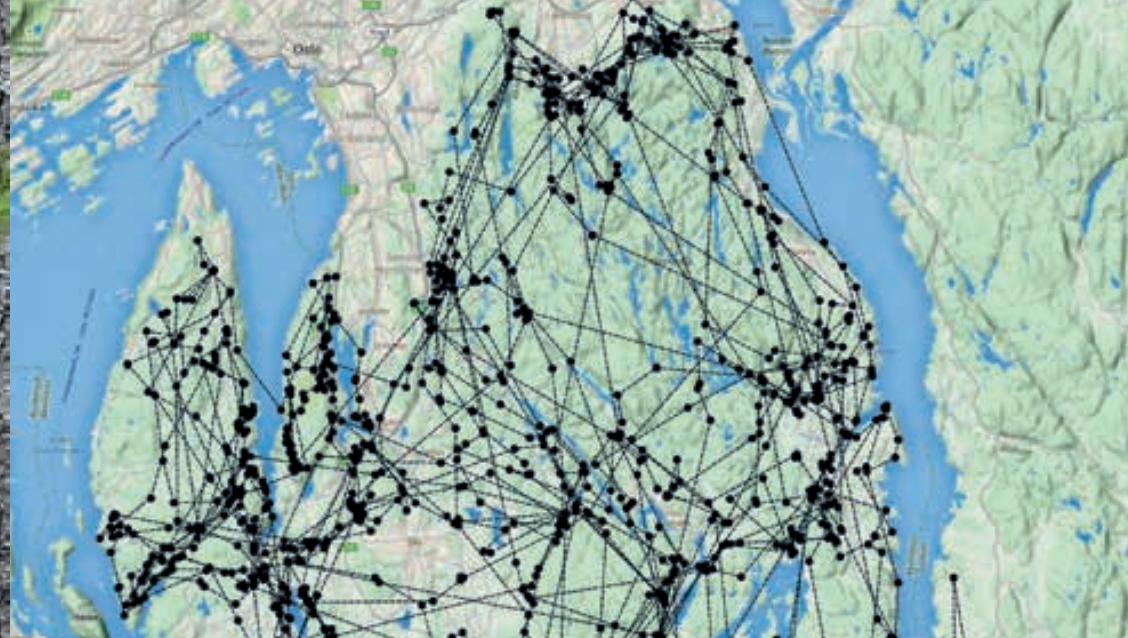
Ulven og gaupa – rovdyr i flerbrukslandskapet

Av Bjarne Røsjø

Ulven står for mange som selve symbolet på det ville i naturen, men den tanken er nok både avleggs og romantiserende. Det finnes ikke lenger noen ordentlige villmarker i Skandinavia, i alle fall ingen som er store nok for en rovdyrfamilie. Dermed må Østmarka-ulvene og de andre store rovdyrene våre isteden leve i et flerbrukslandskap.

De store rovdyrene var nesten utryddet i Europa, men nå er de på vei tilbake til en tett befolket verdensdel. Leveområdene deres er blitt oppstykket, og det er blitt mange flere europeere, men rovdyrene synes å ha tilpasset seg sin nye hverdag. Da er det kanskje også på tide at vi tenker nytt omkring rovdyrene våre, antyder seniorforsker John Odden ved Norsk institutt for naturforskning (NINA).

– Mange av oss har nok fortsatt en forestilling om at ulven og de andre store rovdyrene hører hjemme i villmarka og den uberørte naturen, men det er ikke sann det er lenger. I dag er virkeligheten isteden at de store rovdyra, og da særlig ulven og gaupa, takler mennesker ganske godt. De klarer fint å bo ganske nær mennesker, men spørsmålet er om vi mennesker klarer å bo nær rovdyra, sier Odden.

Kartet viser at en radiomerket gaupe (F306) som hadde tilhold i Østmarka, vandret over et område på 1000 kvadratkilometer og 10 ulike kommuner i løpet av ett år. Illustrasjon: NINA

Få dør naturlig

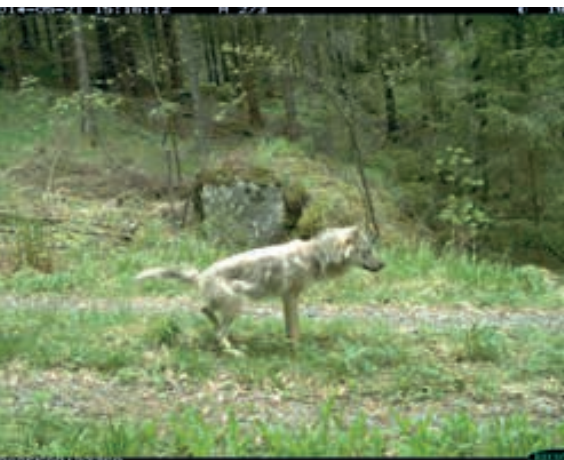
Seniorforsker Odden viser til at både gaupene og ulvene i Østmarka er typiske representanter for de store rovdyrenes tilbakekomst i Europa. Disse rovdyra har hatt en overraskende evne til å tilpasse seg og dele sine leveområder med mennesker, til tross for at veldig få lider en naturlig død. Det er isteden stort sett påkjørsler, illegal jakt eller kvotejakt og lisensjakt som tar livet av dem – de siste to dødsårsakene er unike for Skandinavia.

– I dag finnes det rovdyr på en tredel av fastlandsarealet i Europa. Statistikken viser at det bodde anslagsvis 17 000 bjørner, 9000 gauper, 12 000 ulver og 1250 jerv i Europa i 2011. I store deler av de europeiske områdene med store rovdyr, finner du minst tre rovdyrarter samtidig. Hvis du ser på de områdene i Europa som har ulv, bor det faktisk 37 mennesker per kvadratkilometer der, forteller Odden.

Statistikken tyder for øvrig på at ulven ikke er farlig for mennesker. Det lever altså ca. 12 000 ulv i Europa, i områder hvor også mennesker bruker naturen, og det er flere tiår siden det er blitt registrert angrep på mennesker. De siste tilfellene kjent fra Europa skal være fra nordvest-Spania på 1950-tallet og 1970-tallet.

– Der ble til sammen fire barn drept og fire skadd i tre separate episoder. Disse sakene ble undersøkt av biologer, og det virker sannsynlig at ulv var ansvarlig for angrepene. Risikoen for at mennesker blir angrepet av ulver er så liten at den ikke er målbar, men den vil aldri bli null, sier Odden.

– De vanligste konfliktene mellom mennesker og rovdyr går ut på at ulv og gaupe tar sau på utmarksbeite, ved at ulven tar hunder av og til, og ved at jegerne oppfatter rovdyrene som konkurrenter om hjorteviltet.

Det er bare de færreste som møter ulven i Østmarka, men NINAs viltkameraer tar bilder av dem rett som det er. Foto: <http://viltkamera.nina.no/>.

Denne gaupa fødte unger i et lite skogholt mellom to gårder i Vestby for noen år siden. Foto: <http://viltkamera.nina.no/>.

Det er også slik at noen føler frykt ved tanken på å skulle møte ulv i skogen, og den frykten skal man ta på alvor, påpeker Odden.

Ikke urbanisert

Ulven og de andre store rovdyrene holder altså ikke lenger til i villmarka. Men er det rett og slett slik at ulven i Østmarka og mange andre steder er blitt urbanisert?

– Nei, det er å gå for langt å si det på den måten. I for eksempel USA kan både pumaer og coyoter leve inne i byene, som den norske rødreven, og da kan du vel snakke om urbane rovdyr. Men sjøl om ulven i Europa kan leve nær folk, foretrekker den fortsatt å holde seg på en viss avstand. Og det kan den gjøre i Østmarka, som er så kupert og delvis utilgjengelig at den har mange muligheter for å gjemme seg bort, svarer Odden.

Men at ulven og gaupa takler relativt mye trafikk av folk, er det ingen tvil om.

– Både ulven og gaupa merker turgjengere på lang avstand og trekker seg unna. Dessuten går de fleste turgjengere på stier, og da er det lett for rovdyra å gjøre seg usett. Gaupa er for øvrig veldig flink til å «trykke» og kan ligge helt stille på få meters avstand mens folk går forbi, og de kan holde til veldig nær folk uten å bli lagt merke til. Det så vi blant annet for noen år siden, da vi hadde radio-merket ei hangaupe og ei hungaupe som holdt til like ved Nøkle vann i parringstida. Det passerte flere hundre mennesker på turveien mens gaupene holdt til bare 2–300 meter inne i skauen, forteller Odden.

Østmarka i minste laget

De store rovdyrene er arealkrevende og kan benytte leveområder på fra flere hundre til flere tusen kvadratkilometer. Unge individer av særlig ulv, jerv og gaupa kan vandre mange hundre kilometer fra oppvekstområdene, og ingen skandinaviske nasjonalparker er store nok til at ulven eller gaupa kan holde seg

der hele livet. Østmarka med sine 250–300 kvadratkilometer er derfor i minste laget for både ulv og gaupa, som verken ser grenser under eller over vann.

– Når det gjelder de gaupene vi har merket i Østmarka, har ingen av dem oppholdt seg i det samme området hele tiden. Området er rett og slett for lite for dem. Den siste hungaupe vi fulgte gikk en tilnærmet fast rute mellom Lørenskog, Rælingen og Oslo nord, og ned til Spydeberg i sør og Frogn og Nesodden i vest, forteller Odden.

Østmarkas beskjedne størrelse gjør det også usannsynlig at det vil komme flere ulveflokker dit.

Les også:

Rovdyrene er tilbake i Europa
(Artikkel på NINAs nyhetssider)

Recovery of large carnivores in Europe's modern human-dominated landscapes (Artikkel i det vitenskapelige tidsskriftet Science)

– Østmarka er blant de minste ulvrevirene ulveforskerne kjenner til, og området har så vidt plass til én flokk. Det er ikke usannsynlig at ulvene i Østmarka av og til vil benytte omkringliggende områder i Ski, Spydeberg og Hobøl, sier Odden.

Flerbruksulven

At ingen skandinaviske nasjonalparker er store nok for ulven og gaupa, betyr i praksis at rovviltbestandene må leve i det som kalles flerbrukslandskapet, med spredt bosetting og et mangfold av aktiviteter knyttet til bruken av utmarka.

– Stortinget har bestemt at vi skal ha store rovdyr i Norge, og det betyr i praksis at de må holde til i dette flerbrukslandskapet hvor mennesker også ønsker å drive med sau, gå på jakt, trene, gå tur, og så videre. Forsknningen viser at rovdyra har et stort potensiale å eksistere i dette delte landskapet, hvis deres tilstedeværelse blir tolerert av folk. Men vi blir nok aldri helt kvitt rovdyrkonfliktene i Norge, sier Odden.

Østmarka-ulv venter valper

Ulvetispa som ble født i Østmarka i 2013 venter valper, melder NRK Østlandssendingen. Seniorforsker Øystein Flagstad i Rovdata ser det som sannsynlig at tispa har paret seg med faren.

Det er ikke vanlig at ulveforeldre parer seg med sitt eget avkom, men ifølge Rovdata kan det forekomme når den vanlige familiestrukturen blir forstyrret.

Drektig tispe? Foto: Tarjei Berg

Turfolk liker ikke tanken på at de kan bli fotografert av viltkameraer i skogen. Foto: Bjarne Røsjø.

Blir du overvåket i Østmarka?

Av Bjarne Røsjø

Bruken av viltkameraer har eksplodert de siste årene, og bare i Østmarka finnes det nå antakelig flere titalls slike kameraer. Forskerne som skal følge med på rovdyrbestanden i Østmarka har stor nytte av sine kameraer, men mange andre kameraer er ulovlig oppsatt og fører til at turvandrere føler seg overvåket.

Det er ikke mange år siden viltkameraene var store og kostbare innretninger som slukte batterier og var tungvinte i bruk. Nå er kameraene blitt både mindre, lettere og billigere, samtidig med at bildekvaliteten er blitt mye bedre, og dermed er de også blitt populære blant nye brukergrupper som jegere, fotoentusiaster og hytteeiere. Kamera-

ene er faktisk blitt så utbredt at mange vandrere har begynt å reagere, fordi de føler seg overvåket.

Viltkameraer er overvåking

Viltkameraene er å regne som overvåkingskameraer, og det betyr at brukerne må sette seg inn i de reglene som finnes. Datatilsynet

har utgitt en veileder hvor det fremgår at det i prinsippet er tillatt å bruke viltkamera så lenge hensikten utelukkende er å ta bilder av dyr, dersom det er truffet effektive tiltak for å unngå at det blir tatt bilder av mennesker. Dessuten må brukerne blant annet innhente grunneiers tillatelse og merke kameraene på forskriftsmessig vis.

– Bruken av viltkameraer har økt i flere år, og skjøt enda mer fart etter at vi fikk ulv i Østmarka. Vi har etter hvert fått en del kommentarer fra turfolk som sier at de ikke liker den økte bruken av viltkameraer, og at de nærmest føler seg overvåket når de er ute og går i marka. Vi har forståelse for den skepsisen, for bare følelsen av å bli overvåket er nok til å ødelegge litt av den gode opplevelsen ved å gå tur i Marka, forteller skogsjef Erling Bergsaker ved Losby bruk.

Losby Bruk er en av de store skogeierne i Østmarka, og Bergsaker forteller at de fra tid til annen kommer over viltkameraer som er satt opp uten grunneiers tillatelse.

– Tidligere har vi sett litt mellom fingrene med dette, men nå er viltkameraene blitt så utbredt at vi er i ferd med å endre rutinene. Fra nå av kommer vi til å plukke ned ulovlig oppsatte kameraer og ta dem med oss, og så henger vi opp et meldingskort om at eieren kan få igjen kameraet ved å henvende seg til Losby Bruk, forteller Bergsaker.

Klare krav

Losby Bruk tar for øvrig godt imot søknader om oppsetting av viltkameraer, hvis de kommer fra institusjoner eller privatpersoner som opptrer i tråd med regelverket. Losby Bruks krav til de som vil utplassere viltkameraer

– Fra nå av kommer vi til å plukke ned ulovlig oppsatte viltkameraer og ta dem med oss, og så henger vi opp et meldingskort om at eieren kan få igjen kameraet ved å henvende seg til Losby Bruk, forteller skogsjef Erling Bergsaker. Foto: Losby bruk.

er i tråd med Datatilsynets anbefalinger og Statskogs retningslinjer, og er lette å finne på brukets nettsider.

– Vi har blant annet innvilget en søknad fra Norsk institutt for naturforskning (NINA), som har lang erfaring med bruk av viltkameraer. Vi innvilget også en søknad fra NRK i forbindelse med opptaket til Ut i Naturen-programmet «Ulvne kommer», som ble sendt i februar i år. Vi kan også godta søknader fra privatpersoner, så lenge de overholder retningslinjene og blant annet plasserer kameraene på steder der det ikke ferdes folk i store mengder. Vi krever selvfølgelig at eventuelle bilder av mennesker skal slettes med en gang, forteller Bergsaker.

Mange positive sider

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har brukt viltkameraer i en årrekke og opererer nå nærmere 300 kameraer i ti fylker. Ca. ti av kameraene står i Østmarka, hvor NINA har fått grunneiernes tillatelse og overholder regelverket til punkt og prikke.

– Tidligere var det nok helst forskere og myndighetsorganer som brukte viltkameraer, men i løpet av de siste årene er de også blitt tatt mer i bruk av for eksempel jegere som vil følge med på hvor viltet går, og av naturinteresserte som vil følge med på ulven i Østmarka og annet dyreliv. Det er mange positive sider ved bruken av viltkameraer, forteller seniorforsker John Odden ved NINA.

John Odden har flere ganger vært på tur i skogen med skoleklasser og vist ungene hvor mange dyr som var blitt registrert på viltkameraets minnebrikke i løpet av den siste måneden.

– Det var en veldig stor opplevelse for ungene. De fleste ser jo nesten ingen ville dyr når de går tur i skogen, men kameraene beviser at det formelig kryr av liv der ute. Dermed får vi en ny opplevelse av naturen, forteller Odden.

Nyttig for forskerne

NINA har svært stor nytte av viltkameraene, utdyper Odden. Bildene brukes blant annet til å studere utbredelsen av gaupe og andre rovdyr som fjellrev, rødrev, ulv og jerv. Ulvene i Østmarka er blitt registrert på NINAs viltkameraer mer enn 100 ganger. Bilder fra NINAs viltkameraer kan finnes på nettsiden <http://viltkamera.nina.no/>

– Det er svært liten sjanse for at du blir fotografert når du er på tur i Østmarka, men vi skal ha respekt for at folk ikke liker tanken på å bli overvåket, sier seniorforsker John Odden i NINA. Foto: NINA.

– Denne overvåkingen er nødvendig fordi Stortinget har bestemt at vi skal ha rovdyr i det norske flerbrukslandskapet, og da er det et krav at vi skal vite hvor rovdyrene er og hvor mange de er. Vi kan også bruke kameraene til å studere for eksempel hvordan hjorteviltbestandene endrer seg over tid, hvordan nye arter som villsvin kommer inn i Norge, og så videre. Vi kan også følge med på dyrehelsen og for eksempel se hvordan utbrudd av skabb sprer seg hos ulv og rev, forteller Odden.

Seniorforsker Odden ser for seg at kameraene kan bli enda viktigere i årene som kommer.

NINAs viltkameraer henger der det ferdes lite folk til daglig. Foto: NINA.

– Vi samler informasjon om viltet i skogen også ved for eksempel å ta DNA-prøver av avføring, og ved hjelp av snøsporing. Men hvis de kommende vintrene skal bli enda mer snøfattige enn vi har sett hittil, kommer viltkameraene til å bli enda viktigere for oss, sier Odden.

John Odden ser også de negative sidene ved bruken av viltkameraer, som at turvandrere kan føle seg brydd ved tanken på de mange kameraene i skogen. Fra NINAs kameraer skal det imidlertid ikke være noen grunn til bekymring.

– Våre kameraer er tydelig merket, og de står bare der hvor det ferdes lite folk. Det hender en sjelden gang at det kommer folk inn

på bildene våre likevel, men da får vi stort sett bare med beina på dem – kameraene våre er jo rettet ned mot bakken. Dessuten sletter vi bilder av mennesker med en gang, i tråd med regelverket, forteller Odden.

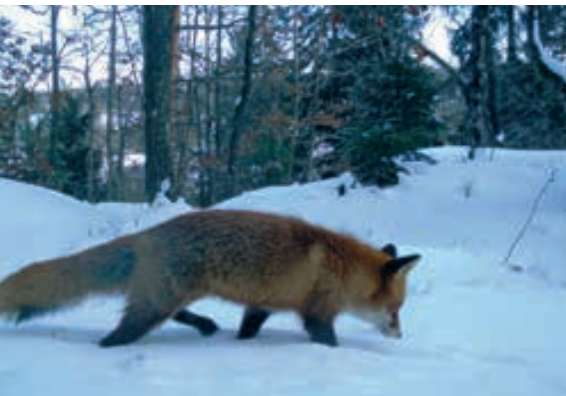
– Det høres kanskje mye ut at vi har ti kameraer i Østmarka. Ingen vet hvor mange kameraer som finnes i Østmarka i tillegg til de NINA bruker, men kanskje er det snakk om flere titalls til sammen. Det er nok likevel svært liten sjanse for at du blir fotografert når du er på tur i Østmarka, men vi skal ha respekt for at folk ikke liker tanken på å bli overvåket. Derfor setter vi pris på at bruken av viltkameraer blir debattert, sier Odden.

Bekrefter økende bruk

Dag Arild Karlsen i Winge våpen AS, som selger mange viltkameraer, bekrefter at bruken har vært økende de siste årene. – Det er umulig for oss å uttale oss om antall viltkameraer i bruk i Norge, men det er ingen tvil om at antallet er i økning. Det er viktig å være klar over at antall kameraer solgt ikke er lik antall i bruk, da et kamera som henger i et tre i regn og tåke/snø og sludd i skogen har en livslengde på fra seks måneder til max to-tre år, forklarer Karlsen.

Dag Arild Karlsens inntrykk er at mange brukere unngår å sette opp kamera der mye folk ferdes, fordi kameraene da lett vil bli ødelagt eller stjålet.

– Det er uansett et absolutt krav at grunneiers tillatelse må innhentes før oppsetting av kamera. Vi anbefaler også merking av kamera med navn og telefonnummer og var de første som leverte merkelapper med hvert kamera, forteller Karlsen.

Denne flotte reven ble fanget av et av NINAs viltkameraer i 2012. Foto: NINA.

Skogens konge bruker viltkameraet til å ta en «selfie». Foto: NINA.

Grunneierne får få søknader

Nytt fra Østmarka har spurt kommunene rundt Østmarka om hvor mange som har søkt om lov til å sette opp viltkameraer i deres skoger, og svarene bekrefter inntrykket av at de fleste private kameraene er ulovlig oppsatt. Det har nemlig ikke kommet inn mange søknader.

– Vi har gitt én tillatelse, til NINA, om utsetting av kameraer. Utover dette har vi ikke mottatt noen søknader, og som følge av det har vi heller ikke gitt noen tillatelser. Vi har også registrert at det har vært en økning med antall viltkameraer. Foreløpig mener vi dette ikke er et stort problem, men vi vil følge utviklingen, svarer seksjonssjef Trond Enkerud i Oslo kommune Bymiljøetaten, seksjon for skog og eiendom. Bymiljøetaten forvalter Oslo kommunes eiendommer i Marka på vegne av Oslo kommune.

– I Ski kommuneskoger har vi bare fått forespørsel om utsetting av viltkamera fra NINA ved John Odden og gaupeprosjektet, og fra Ski JFF for oppsetting ved noen saltsteiner. Ski JFF har jaktretten i kommuneskogene. Vi har ikke mottatt forespørsel fra privatpersoner, forteller skogbestyrer Reidar Haugen i Ski kommuneskoger.

Ski kommuneskoger krever generelt at kameraer skal vendes bort fra eventuelle stier.

– Det er også forutsatt at kameraene er tydelig merket med navn på eier. Men, vi føler at det kan være ulovlig plasserte viltkameraer i kommuneskogene. Skogbestyrer har derfor i vinter meddelt Ski JFFs oppsynsmenn at hvis de oppdager ulovlig oppsatte viltkameraer, skal disse plukkes ned og leveres kommuneskogene. Det samme vil kommuneskogenes ansatte gjøre. Ved overtredelse vil saken bli anmeldt til politiet, tilføyer Haugen.

Skogbestyrer Haugen understreker at Ski kommuneskoger ikke har egne viltkameraer i skogene. Ski kommuneskoger har et svært restriktivt syn på utsetting av vilt-

kameraer, og vil ikke gi private en slik tillatelse. Dette blant annet for å skåne den øvrige bruken av marka.

«På eget ansvar»

– Enebakk Kommuneskoger har kun fått én forespørsel om oppsetting av viltkamera, og den kom fra NINA og var et ledd i forskningen. Tillatelse til oppsett ble gitt. Hvis det finnes andre kameraer står de «på eget ansvar», dvs. at de er satt uten grunneiers tillatelse, forteller kommunens skogforvalter Ottar Slagtern til Nytt fra Østmarka.

I Rælingen er det så langt ikke kommet noen søknader om å sette ut viltkameraer i kommunens skogeiendommer, forteller avdelingsleder Jørgen Joramo i kommunens enhet

for kommunalteknikk, avdeling for idrett, fysisk aktivitet og friluftsliv.

– I Lørenskog kommune har vi kun fått én søknad om utsetting av viltkamera i kommuneskogen, forteller skogkonsulent Alexander Egner ved Regionkontor Landbruk for Lørenskog, Nittedal, Oslo, Rælingen og Skedsmo. Søknaden var fra en privatperson og ble avslått med begrunnelse i at kommuneskogen er en bynær skog med mye turisme, og kameraovervåking i form av viltkameraer ikke var ønskelig.

– Kommunen er generelt kritisk til viltkameraer i kommuneskogen, men dersom nye søknader kommer vil disse naturligvis bli vurdert særskilt, sier Egner.

Hva sier loven?

Kameraovervåking kan være et inngrep i personvernet, og Datatilsynet har derfor utarbeidet en veileder som også omfatter bruken av viltkameraer. Utgangspunktet er at overvåkingen er lovregulert, og den ansvarlige har plikt til å sette seg godt inn i regelverket – før overvåkingen settes i gang.

Datatilsynets definisjon av viltkamera er «overvåkingskamera som plasseres i utmark for å fange opp dyreliv». Bruk av viltkamera er tillatt så lenge hensikten utelukkende er å ta bilder av dyr, og dersom det er truffet effektive tiltak for å unngå at det blir tatt bilder av mennesker.

Å kunne ferdes i skog og mark uten å bli overvåket er et viktig felles gode. Viltkameraer bør derfor bare plasseres der det er usannsynlig at mennesker ferdes. Kameraene bør uansett skiltes så man ser at området er overvåket. Hvis det blir fanget opp mennesker på opptakene, skal dette slettes.

Datatilsynet fastslår også at du må kontakte grunneier før oppsetting av viltkamera. Dersom grunneier er Statskog, må du søke dit om tillatelse.

Minnestund på Sarabråten

mandag 8. juni 2015 kl. 19.00

Østmarkas Venner arrangerer
den årlige minnestunden ved Milorg-bauten på Sarabråten

Historiker Petter R. Johannessen holder dagens tale

«Til ungdommen» framføres av SAS-Singairs og Oslo Telefonikerne
Østre Aker Musikkorps spiller
Bautaen hilses av Østmarkas Venner

Turen til Sarabråten kan begynne ved Østmarksetra
eller Rustadsaga, eller du kan gå via Mariholtet.

Busstransport kl. 18.00 fra P-plassen ved Østmarksetra.
Påmelding til Kai Ekanger mobil: 90 54 11 66 innen 31. mai.

På sporet av en historisk ferdselsvei

Tekst og foto: Espen Bratlie

I bydel Østensjø er det flere spor etter oldtidsveier og gamle ferdselsårer. Men hvilken historie ligger bak restene etter en bortgjemt vei på vestsiden og helt nord i Nøkle vann?

Den mest kjente gamle ferdselsåren i Østmarka er nok Plankeveien, som på 1700- og 1800-tallet ble brukt til transport av planker og bord fra sagbrukene i Enebakk og sør i Østmarka. Dette var en vintervei som i hovedsak fulgte vann og myrer. Fra Enebakk og Rausjø gikk plankeveien over Sør-Elvåga, videre Langvann – Ødegården – Kattisa ved Nøkle vann – Bogerud – Østensjøvannet og videre til Christiania.

I begynnelsen av januar i år var jeg på skøyter på Nøkle vann. Jeg gikk nærme land og var innom hver bukt og rundt hver odde. På vestsiden helt i nordenden la jeg merke til

en bredt anlagt trasé helt ned til vannet. Hvorfor var den laget der? For utkjøring av tømmer? Der den ender i Nøkle vann, er det mest løvskog. Beveren har derimot hatt lett adkomst opp i terrenget og felt flere store trær.

Senere i vinter fulgte jeg veien hjem fra en skitur. Mye strev i løssnøen, og trærne som beveren hadde felt lå på kryss og tvers. Lengre opp var det granskog, før jeg kom til åpningen i terrenget der strømløpningen som krysser Nøkle vann går. Videre gikk skituren over til Ulsrudvann.

Den gamle ferdselsveien kommer ned fra venstre og møter den nyere skogsveien helt til høyre i bildet, før de begge slutter i Nøkle vann.

Utsnitt av kart fra 1757, med prikket linje tvers over Nøkle vann.

Trolig anlagt på 1960-tallet

På nettsiden www.kart.finn.no, som viser flyfoto fra flere år, er denne «skogsveien» godt synlig på et 1971-flyfoto, men ikke fra 1947. Mest trolig er den anlagt på 1960-tallet. På noen kart er den avmerket som sti, og lenger inn i skogen er den mer som en naturlig åpen gate.

Etter at snøen gikk og det ble bart, tok jeg en ny tur over til Nøkle vann. Jeg var nysgjerrig på hva jeg hadde sett tidligere i vintre. Midt i skogen, på vei ned til vannkanten, står jeg plutselig ved et byggverk tydelig anlagt av mennesker. En meget gammel oppbygd veitrasé med steiner dekket av mose. Store trær vokste i veien.

En ny tur et par dager etter. Dette måtte undersøkes grundigere! Hvor kom veien fra?

Var det flere synlige spor? Jeg søker nordover i retning Korketrekkeren. Her er det bratt med mange stup, men intet er å se. Tilbake igjen går jeg ned til vannkanten, og der ligger sannelig flere meter med steinoppbygging synlig i dagen. Dette er spennende!

Den gamle veitraseen går i slynger ned skråningen og ender i vannkanten, der også den nyere veien slutter. De som anla den på 1960-tallet må ha sett disse gamle steinmurene, og en del av disse ble nok ødelagt.

Hektisk Facebook-aktivitet

Jeg la ut bilder og informasjon om mitt funn på Facebook-siden Østmarka, og det ble hektisk aktivitet blant en håndfull ivrige. Flere mente jeg hadde bilder av den gamle veien til Sarabråten, og noen la inn utsnitt av gamle kart. Men den mest interessante tilbakemeld-

ingen var en henvisning til boken «Oldtidsveger, slep og kongeveier» av Reidar Fønnebo. På side 73 skriver han: «På et kart av G.M. Døderlein og M.K. Krogh, som er «forferdiget» året 1757, ser man en veg fra Oslo opp mot Bryn og vest for Skøyen, så på nordsiden av Oppsal og Ulsrud. Videre tvers over Nøkle vann, langs Elvåga og forbi Eriksvann.»

På kartet går det også en prikket linje nordvestover langs Elvågaelven i retning Ellingsrud. Plankeveien gikk for øvrig over Sør-Elvåga og forbi Eriksvann. Et dybdekart av Nøkle vann viser at det er 25-30 meter dypt halvveis over til den andre siden.

I boken «Østmarka fra A til Å» er det på sidene 72-73 gjengitt et såkalt «Milkart» fra 1800. Dette viser Plankeveien som en strek over Nøkle vann fra Kattisa til Bråtan, men ingen kryssende linje lenger nord. Forfatter og Østmarka-kjenner Even Saugstad er funnet av veirestene også ukjent.

To veier, 200 år

Hvis mitt funn var en vintervei på isen, hvor ville det da være naturlig at den nådde land på den andre siden? Terrenget er relativt bratt der også, men i skråningen ved Sleppa er det lett å ta seg opp. Sleppa er området innenfor Hareholmen der strømledningen går inn på Nøkle vanns østbredd. Veien videre østover kunne ha fulgt dagens skogsbilvei om Hestehullet til Mariholtet. På en befaring synes jeg med litt velvilje å ane en flate i terrenget hvor en ferdselsvei kanskje kunne ha gått, men mye har blitt forandret der etter gravearbeider.

En annen landgang kan ha vært mot Jørgensrud, gården som lå der Sarabråten se-

En gammel vei midt i skogen.

Flere steiner tydelig anlagt av mennesker.

nere ble anlagt. Der har det vært bosetting så lenge tilbake som på 1300-tallet.

Ferdselsveien går i en S-sving opp fra Nøkle vann. Den er relativt smal, 1,5-2 meter, og svingene er for krappe for hest og kjerre eller slede. Hva er opprinnelsen? Min teori er at det kan ha vært en ridevei om vinteren som krysset Nøkle vann på isen. Den nyere er det vel lettere å finne bakgrunnen til. Mulig en trasé for tømmertransport med hest om vinteren etter hogst på østsiden av Nøkle vann. I så fall er disse to veiene anlagt med omlag 200 års mellomrom.

Østmarkas Venner inviterer til
kunstutstilling i Bøler kirke 5.-6. mars 2016
i forbindelse med ØVs 50-års jubileum

Tema for utstillingen er:
Hyllest til Østmarka

ØV ønsker å arrangere en kunstutstilling med innsendte bidrag.
Vi ønsker kontakt med de av våre medlemmer som er interessert
i eller jobber med maleri, foto, tekstilkunst, skulptur, musikk,
poesi, dans/performance og andre kunstneriske uttrykk.

Frist for å melde sin interesse er 23. juni 2015!

Illustrasjoner: Stefanie Reinhart

Påmelding sendes til Ingunn Lian Nylund,
prosjektleder ØVs 50-års jubileum, på
epost ingunn@ostmarkasvenner.no eller til
Østmarkas Venner, Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo.

Spørsmål angående kunstutstillingen,
kunstnerisk uttrykk og utstillingslokaler rettes til
billedkunstner Stefanie Reinhart på
epost stefanie.reinhart@yahoo.no /mobil 902 31 259

Hunar-gjengen foran Skulerudstua, som ligger vakkert til på overgangen mellom Østmarka og jordbrukslandskapet i Lørenskog. Foto: Hunar.

Tredoble tradisjoner i skogkanten

Av Bjarne Røsjo

Hvis du stikker innom Skulerudstua i Lørenskog for å kose deg med kaffe og vafler, er du med på å opprettholde tre tradisjoner på en gang. Skulerudstua er kommunens eldste bygning, serveringen der har pågått siden 1998, og leikarringen som serverer har nettopp feiret sitt 50 års-jubileum.

– Leikarringen Hunar ble stiftet 22. februar 1965 på Fjellhamar skole, så vi er faktisk et drøyt ett år eldre enn Østmarkas Venner. Dere har jo 50 års-jubileum neste år, forteller leikarringens leder Berit Hjørnevik.

Da Hunar ble stiftet i 1965, gikk det en liten leikarring-vekkelse over landet. Norges første leikarring ble stiftet av forfatteren og kulturarbeideren Hulda Garborg – gift med

forfatteren Arne Garborg – omkring 1900, og tradisjonen ble videreført av læreren og folkedanssamleren Klara Semb. Deretter gikk det litt opp og ned med interessen for folkedans, men midt på 1960-tallet hadde bevegelsen et oppsving som blant annet førte til at leikarringene Ignar i Enebakk og Rakne på Jessheim ble etablert så å si samtidig med Hunar.

Leikarringen Hunar danser på bytorget i Praha, under en av sine utenlandsturer. Foto: Hunar.

Dans, kaffe og vafler

Lørenskogs innbyggere kjenner Leikarringen Hunar først og fremst for to ting. Den eldste tradisjonen er at Hunar har opptrådt med dansetilstelninger på ulike institusjoner helt siden etableringen for 50 år siden.

– Det er 17. mai som er den virkelig store dagen vår. Da reiser vi blant annet rundt og

Serveringen på Skulerudstua går på omgang mellom ca. 20 av Hunars medlemmer. Helene Møklebye Berg og Ole-Johan Berg fra Bøler sto for serveringen da Nytt fra Østmarka var på besøk. Foto: ØV.

opptrer på flere eldreinstitusjoner, forteller Hjørnevik.

Men Hunar er kjent for én ting til, nemlig at de har servert kaffe og vafler på Skulerudstua helt siden 1998. Serveringen pågår hver søndag fra midt i januar til påske, og i perioden september-desember. På de travleste søndagene kan det gå med opptil 10 liter vaffelrøre for å mette nærmere 60 gjester, og inntektene samt en beskjeden medlemskontingent finansierer driften av leikarringen.

Skulerudstua ligger vakkert til på overgangen mellom Østmarka og det svakt kuperte jordbrukslandskapet i Lørenskog, og må ikke forveksles med den større Skullerudstua i Oslo. Du kan for eksempel gå til Skulerudstua fra Finstad-området eller fra gamle Fredheim skole ved Losbyveien. Vinterstid er det kjørt opp skiløyper som knytter stua sammen med løypenettet i det øvrige av marka. Og hvis du skulle ta feil, er jo ikke Østmarka større enn at det er mulig å gå fra Skulerudstua til Skullerudstua i løpet av en litt lang dagmarsj.

– Vi har mange besøkende som har Skulerudstua som et mål i seg selv. Men du kan også bruke stua som et utgangspunkt og komme videre på stier eller løyper til for eksempel Halsjøen eller Mariholtet, tilføyer Hjørnevik.

Levende musikk

Leikarringen Hunar ble stiftet etter initiativ fra folkedanseren Olav Einemo fra Bondeungdomslaget i Oslo (BUL), forteller Hjørnevik, som har vært medlem siden 1969. Organisasjonen har hele tiden satset på levende musikk, og den første spillemannen –

Slik så Skullerudstua ut i 1954, lenge før oppussingen på 1990-tallet. Foto: Karl Teigen / Akershusbasen.

Aage Ruud – spilte hardingfele på Hunars tilstelninger i samfulle 40 år. De siste ti årene spilte han sammen med trekkspilleren Martin Lorentzen, og nå er det han som sørger for dansemusikken. I dag har Hunar ca. 35 medlemmer som alle er godt voksne, og Berit Hjørnevik lover at nye medlemmer vil bli tatt veldig godt imot.

– Vi fikk en del pengegaver til jubileet vårt nå i februar, og de pengene har vi gitt videre til Lørenskog musikk- og kulturskole. Rektor Finn Evensen, som kanskje er mest kjent fra vokalgruppen Bjelleklang, planlegger å lage en undervisningsvideo om folkedans. Vi håper at den videoen skal gi et bidrag til rekrutteringen til folkedansmiljøet i kommunen vår, sier Hjørnevik.

Gammel storgård

Skulerudstua var tidligere våningshus på Skulerud gård, som kan ha blitt ryddet allerede i vikingtida. Den eldste delen av stua er trolig

fra 1669 og er den eldste bevarte bygningen i Lørenskog, mens en nyere del er fra 1770. Lørenskog sparebank hadde sine første lokaler her, forteller Even Saugstad i boka «Østmarka fra A til Å».

Peder Cudrio eide gården fra 1749. Peder og kona Karen eide etterhvert store deler av Østmarka: Losby skog, Rausjø skog og områdene mot Krokhol. På 1960-tallet opphørte gårdsdriften på Skulerud, men den store låven ble stående helt fram til 1980. Låvebrua i stein er det eneste som fortsatt minner om at det her en gang var en storgård.

Lørenskog kommune kjøpte stedet i 1974, og den dyrkede marka rundt huset er nå forpaktet bort til nabogårdene. På 1990-tallet gjennomførte kommunen en omfattende restaurering som førte til at det nedslitte men verneverdige våningshuset ble satt i skikkelig stand, slik det står i dag.

Velkommen til 8. slåttetreff og reservattur Bøvelstad 26.–28. juni 2015

For åttende gang arrangerer vi slåttetreff i hjertet av Østmarka!

- Undervisning og praksis i ljaslått og hesjing
- Slåttegraut

- To turer i reservatet på søndag, én på ca fem timer og én kortere tur i nærområdet.

Slåttetreff på Bøvelstad. Foto: Merete Mølbach

Frammøte kl 18:00 på fredag ved Gamle Fjell busstopp
(der Rausjøveien begynner, nær nåværende Fjell busstopp)
Felles transport til Børtervann og bagasjetransport med båt videre.
Evt. også persontransport videre.

Pris kr. 300 for hele helgen og kr. 100 for bare søndagsturen.
Forhåndsbetaling. Påmelding innen 15. juni.

For nærmere informasjon:
Wenche Fuglstad på tlf/sms 975 43 613
Påmelding: www.ostmarkasvenner.no

Vi håper på en fin helg sammen
Kulturlandskapsgruppa for Bøvelstad – Østmarkas Venner

Speidergruppens jubileumsår ble naturlig nok innledet med en vintertur i Østmarka.

Østmarka på kryss og tvers i 100 år

Tekst: Karen Johanne Strømstad

5. mai er det 100 år siden 1. Nordstrand speidergruppe ble stiftet. Det hele startet med en gjeng ivrige gutter i en hage på Nordstrand, en gjeng som fort fant veien ut i Østmarkas mektige boltreplass.

Også dagens nærmere 100 medlemmer er godt kjent i Østmarka. De har mange favorittplasser for overnatting, enten det er under åpen himmel, i ly av en enkel presenning, eller på en av de to koiene som speidergruppa disponerer. Den ene på Dalsåsen, den andre nær Sølvdobla.

Innledningen på jubileumsåret ble naturlig nok lagt til Østmarka, med en spennende skitur og overnatting i nyanskaffede lavvoer

finansiert av Sparebankstiftelsen. Spenningen ble litt større enn planlagt da speiderne i løpet av turen også var førstemann etter i skisporet da en skiløper falt om og trengte førstehjelp og tilkalling av ambulanse. En krevende situasjon, som speiderne håndterte etter beste evne.

Gjennom året blir det mange turer og opplevelser for speiderpatroljene.

Påsketur i Østmarka like før speidingen offisielt ble gjenopptatt etter krigen. Fra venstre: Kjell Steinar Aasheim, Karl Emil Eliassen, Anders Andersen, Ivar Saudboe og Thor Årstad.

Nei til vei til Dølerud

– Vi er glade i Østmarka og er godt kjent på mange steder. Vi syns det er fint med dype skoger og spennende natur. Kanskje det er nok veier og opparbeidede stier i skogen nå, mener gruppeleder Stine Simensen.

Forslaget om å lage vei over Dølerud syns speiderne er unødvendig. Da kan fort den fredelige speiderkoia bli liggende i et veikryss, og den fine eventyrskogen nedenfor bli redusert i verdi. – Det er ikke sikkert det er så om å gjøre å komme raskt inn i marka, om du like gjerne kan gå på oppdagelsestur i uberørt natur i markas randsoner, mener lederne.

Starten i 1915

Speidergruppa ble, som så mange andre speidergrupper i Norge, startet av barn og unge som hadde hørt om speiderbevegelsen og lest bøker eller avisartikler om Baden-Powell og ideen om speiderpatruljer. I april 1915 samlet en av dem noen kamerater i en hage

Birger Brekke og noen av de første speiderne, ca. 1915.

på Nordstrand, der de kikket i Speiderguttboka og fikk lyst til å starte opp. De mente de trengte en voksen leder, og spurte en mann som var vikar på Nordstrand Middel-skole. Vikaren svarte at han ikke kjente noe til speiding. – Behøves ikke, svarte guttene. Vi kan lære deg det. Du kan få låne Speider-

guttboken. Som sagt så gjort. Dette var den spede begynnelse på det som nå er en 100 år lang nordstrandshistorie. Vikaren var forøvrig Birger L. D. Brekke som senere blant annet ble speidersjef i Norge.

Speiding handler nettopp om å utvikle mennesker til selvstendige og ansvarsbevisste mennesker. Drivkraften kommer fra speiderne selv, og den muligheten som ligger i å tidlig inspireres til å ta ansvar for egen aktivitet, og i å få tillit til å kunne gjennomføre ting på egenhånd. Om det er en patruljetur gjennom Østmarka, overnatting på koia, å gjennomføre en sommerleir eller organisere 17. mai café på Nordstrand, eller pusse opp speiderlokalene i bydelshuset.

Jubileum i Østmarka

1. Nordstrand er inne i et aktivt jubileums-år foran seg, og er samtidig glade for at det

er flere speidergrupper på vei opp i området. Etterspørselen etter å få begynne som speider er økende, og det har en stund vært ventelister for å få starte i gruppa. Den livskraftige hundreåringen har både flere Østmarkaturer, kanotur på Fjorda, topptur til Galdhøpiggen og sommerleir i Sverige på programmet i år.

Selve stiftelsesdagen 5. mai markeres med samling på Nordstrandhuset for både nåværende og tidligere medlemmer. Der blir det garantert mange historier om tidligere og fremtidige turer og opplevelser. Og det er mange som kan glede seg over å ses igjen etter mange år på ulike kanter.

Men tradisjonen om å møtes til årsfest på Oterstua første søndag i mai, ivaretas selvfølgelig også i jubileumsåret. Det er i Østmarka det skjer.

Støtt vårt arbeid med nasjonalpark i Østmarka

Bli medlem du også!

Du som vil støtte Østmarkas Venner, bli medlem! Skriv navn og adresse her, klipp ut og send til: Østmarkas Venner, Postboks 85 Nordstrand, 1112 Oslo

Navn:

Telefon:

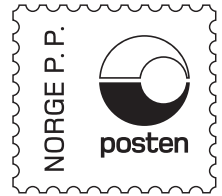
Adresse:

Postnummer og -sted :

Kontingenten er kr 150 per år. Borettslag, bedrifter og organisasjoner kr 300 per år. Blankett vil bli tilsendt etter innmelding.

Eller meld deg inn via: www.ostmarkasvenner.no

Returadresse:
Østmarkas Venner,
Postboks 85 Nordstrand,
1112 Oslo

Friluftslivets år 2015

Aktivitetskalender for Østmarkas Venner

Aktivitet	Dato	Foredragsholder/ Guide	Annonseres
Minnestund på Sarabråten	8. juni	Petter R. Johannessen	Side 24
Slåttedugnad på Bøvelstad	26.-27. juni	Johan Ellingsen	Side 32
Guidet tur i reservatet	28. juni	Lise Henriksen	Side 32
Sarabråten – Dugnad	12. september	Sarabråtens venner	Nytt fra Østmarka nr 3
Sarabråten – Vandring	23. september	Sarabråtens venner	Nytt fra Østmarka nr 3
Høsttur i Ski kommuneskoger	11. oktober	Reidar Haugen	Nytt fra Østmarka nr 3
Høstmøte om friluftsliv	November	Annonseres seinere	Nytt fra Østmarka nr 3

Støtt Østmarkas Venner via Grasrotandelen

ØSTMARKAS VENNER

Organisasjonsnummer: 071270202

32774871270202